

**ДЕРЖАВНИЙ ВИЩИЙ НАВЧАЛЬНИЙ ЗАКЛАД
«УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
ФАКУЛЬТЕТ СУСПІЛЬНИХ НАУК
Кафедра загальної педагогіки та педагогіки вищої школи**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор з наукової роботи
/Студеняк І.П./
_____ 2019 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ІСТОРІЯ ПЕДАГОГІКИ

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень вищої освіти
Галузь знань	01 Освіта/Педагогіка
Спеціальність	011 Освітні, педагогічні науки
Освітня програма	Освітні, педагогічні науки
Статус дисципліни	вибіркова
Мова навчання	українська

Робоча програма навчальної дисципліни «Історія педагогіки» для здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти галузі знань 01 освіта/педагогіка спеціальності 011 «Освітні педагогічні науки» освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки».

Розробники: Маляр Любов Василівна, доцент, кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи.

Робочу програму розглянуто та затверджено на засіданні кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

протокол № 1 від « 28 » серпня 2019 р.

Завідувач кафедри загальної педагогіки та педагогіки вищої школи

 /проф. Козубовська І.В./
(підпис) (прізвище та ініціали)

© Маляр Л.В., 2019 р.

© ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2019 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Денна форма навчання	Заочна форма навчання
Кількість кредитів ЄКТС – 3,5	Рік підготовки:	
Загальна кількість годин – 105	1	1
Кількість модулів – 1	Семестр:	
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи аспіранта – 4	2	2
	Лекції:	
	20	8
	Практичні (семінарські):	
	22	4
Вид підсумкового контролю: модульне контрольне оцінювання	Лабораторні:	
	-	-
Форма підсумкового контролю: іспит	Самостійна робота:	
	63	93

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Метою вивчення навчальної дисципліни «Історія педагогіки» є засвоєння аспірантами закономірностей історичного розвитку школи й освіти у провідних державах світу та в Україні, особливостей становлення та суті основних педагогічних теорій на різних етапах суспільного поступу.

Завдання курсу:

- вивчення основних закономірностей та етапів розвитку педагогічної культури від найдавніших часів до сучасності;
- ознайомлення з пріоритетами вітчизняної педагогічної думки, її впливом на розвиток школи й освіти в інших країнах світу;
- розширення педагогічного кругозору;
- ознайомлення з передовим педагогічним досвідом минулого з метою творчого використання у майбутній практичній діяльності;
- формувати загальнолюдські цінності, національну свідомість, національну гідність.

Відповідно до освітньої програми, вивчення дисципліни сприяє формуванню у здобувачів третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти таких компетентностей:

ЗК-1. Навички критичності та самокритичності. Здатність рецензувати публікації та презентації, а також брати участь у міжнародних наукових дискусіях, висловлюючи та відстоюючи свою власну позицію.

ЗК-3. Якість та етичні зобов'язання. Знання стандартів і способів мислення, необхідних для наукового дослідження та опублікування, включаючи критичну обізнаність та інтелектуальну чесність.

ЗК-4. Комунікація. Здатність писати, розмовляти та слухати відповідно до різних реєстрів рідною мовою та іноземною, представляючи складні задачі фахівцям та нефахівцям; знання про використання та модальність медіа.

ЗК-6. Міжособистісні здібності. Співпраця в місцевому та міжнародному середовищі, щоб завершити спеціальні завдання, пов'язані з дисципліною (збір та опрацювання даних, розвиток аналізу, представлення та обговорення результатів).

СК-1. Здатність оперувати науковою термінологією педагогічної науки та вибудовувати ієрархію наукових понять за рівнями їх узагальнення; розуміти системність, взаємозв'язок та цілісність різних педагогічних явищ і процесів, багатогранність практичної спрямованості педагогіки; орієнтуватися у сучасній нормативно-правовій базі розвитку освіти, тенденціях освітньої політики в Україні; розглядати педагогічні явища, розвиток освіти та науки у їх історичній ретроспективі; застосовувати компаративний аналіз щодо вивчення педагогічних проблем у зарубіжному та вітчизняному контекстах; узагальнювати інноваційний педагогічний досвід у власному науковому дослідженні;

СК-4. Здатність до різних видів історико-педагогічного аналізу (історико-логічний, компаративний, ретроспективний); опрацьовувати джерельну базу дослідження; адаптовувати та застосовувати ідеї видатних педагогів у сучасну педагогічну практику; використовувати цивілізаційний підхід до осмислення історико-педагогічних явищ і процесів;

СК-5. Здатність до диференціації педагогічної діяльності відповідно до специфіки професійних категорій; застосування педагогічних технологій у неперервній педагогічній освіті; впровадження інноваційних процесів у професійну освіту; розробки науково-методичного супроводу професійної підготовки;

СК-6. Здатність до вивчення та модернізації існуючих вихованих систем та технологій, розуміння механізмів становлення особистості у процесі виховання і самовиховання; до аналізу соціокультурного середовища, проблем виховання особистості на різних вікових етапах; здійснювати ціннісно-смысловий підхід до виховання дітей і молоді;

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Відповідно до освітньо-наукової програми «Освітні, педагогічні науки», вивчення

навчальної дисципліни повинно забезпечити досягнення здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти таких програмних результатів навчання (ПРН):

Програмні результати навчання	Шифр ПРН
Здатність здійснювати аналіз наукових публікацій в межах дослідження та в інших галузях.	ПРН 1
Використовує облікову інформацію з архіву, бібліотечні каталоги та найновіші ІКТ-ресурси в освітньому процесі та наукових дослідженнях.	ПРН10.
Самостійно знаходить, систематизує та узагальнює матеріали з проблематики досліджень.	ПРН 11
Володіє технологіями змішаного навчання для ефективної реалізації його складових: очне навчання навчання (face-to-face) – традиційна форма аудиторних занять викладач-студент; самостійне навчання (self-study learning) – самостійна робота студентів, пошук інформації в мережі; онлайн навчання (online collaborative learning) – робота студентів і викладача в режимі онлайн.	ПРН 13
Володіє технологіями змішаного навчання для ефективної реалізації його складових: очне навчання навчання (face-to-face) – традиційна форма аудиторних занять викладач-студент; самостійне навчання (self-study learning) – самостійна робота студентів, пошук інформації в мережі; онлайн навчання (online collaborative learning) – робота студентів і викладача в режимі онлайн.	ПРН-14

Очікувані результати навчання, які повинні бути досягнуті здобувачами освіти після опанування навчальної дисципліни «Історія педагогіки»:

Очікувані результати навчання з дисципліни	Шифр ПРН
Знати специфіку предмета, завдання та методи історії педагогіки в системі гуманітарних наук.	ПРН 1
Знати провідні ідеї європейської педагогічної думки.	ПРН 2
Знати погляди та спадщину найвидатніших педагогів минулого.	ПРН 3
Знати витоки історії педагогіки й процес її розвитку, що впливають на формування світогляду майбутніх фахівців.	ПРН 4
Знати сучасні форми виховання і педагогічні течії через їх історичний родовід.	ПРН 5
Знати особливості формування та сутність педагогічної теорії і шкільної практики в Україні від найдавніших часів до наших днів.	ПРН 6
Знати умови та шляхи розбудови національної системи освіти й виховання в незалежній Українській державі.	ПРН 7
Вміти критично сприймати та аналізувати різні педагогічні теорії, процеси та явища.	ПРН 8
Вміти аналізувати політику Української держави щодо розвитку освіти в історичній ретроспективі.	ПРН 9
Вміти робити історико-культурний порівняльний аналіз педагогічних поглядів та педагогічних течій.	ПРН 10
Вміти працювати з першоджерелами, конспектувати педагогічні праці.	ПРН 11
Вміти застосовувати кращі здобутки педагогічної мудрості українського й інших народів світу у своїй майбутній професійній діяльності.	ПРН 12

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання з навчальної дисципліни є:

Поточний контроль, який під час вивчення навчальної дисципліни проходить в індивідуальній, груповій та фронтальній формах.

Методи поточного контролю: усний, письмовий, практичний, самоконтроль.

Модульна контрольна робота з навчальної дисципліни «Історія педагогіки» передбачає 2 варіанти завдань з переліку теоретичних питань та 8 тестових завдань. Кожен варіант складається викладачем вибірково з нижченаведених переліків теоретичних та тестових завдань.

Підсумковий контроль – іспит, який проводиться в усній формі.

Форми контролю та критерії оцінювання результатів навчання

Протягом семестру аспіранти вивчають два змістових модулі. Після виконання обидвох змістових модулів здійснюється поточний контроль через виконання письмової роботи, що складається з комплексу закритих і відкритих тестових завдань, а також завдань творчого характеру. Аспіранти, які не відвідували лекції або в неповному обсязі виконали програму семінарських занять, до поточного модульного контролю не допускаються.

Оцінювання навчальних досягнень та практичних навичок аспірантів здійснюються за 100-бальною системою. Загальна кількість балів за семестр з навчальної дисципліни складається із середнього арифметичного балу за модуль та балів за поточний контроль.

Аспірант, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання іспиту є обов'язковим.

Аспірант, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів зобов'язаний складати іспит з дисципліни. У разі, коли відповіді аспіранта під час іспиту оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Поточне оцінювання здійснюється за трьома складовими:

- контроль за виконання модульних завдань;
- контроль систематичності та активності роботи аспіранта протягом семестру;
- контроль індивідуальної та самостійної роботи.

Якщо аспірант відвідав менше 50 відсотків занять, то систематичність та активність його роботи оцінюється в 0 балів.

Оцінювання модульних завдань. Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання письмових завдань репродуктивного й творчого характеру, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин аспірант не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом двох тижнів після виникнення заборгованості.

Оцінювання активності під час аудиторних занять, індивідуальної та самостійної роботи здійснюється у межах 50 балів:

- **має 20 балів** – опрацьовано увесь семінарський матеріал та отримано оцінки "добре", "відмінно";
- **має 5 балів** – конспектування лекцій, першоджерел, нормативних документів, монографій тощо;
- **має 25 балів** – виконання індивідуальних творчих завдань, практичних, самостійних робіт тощо.

Самостійна та індивідуальна робота виконуються аспірантами письмово.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	
82-89	B	добре	

74-81	C	задовільно	Зараховано
64-73	D		
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
5	5	5	5	10	5	5	10		

T1, T2 ... – теми

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 2)

Поточне оцінювання та самостійна робота								Модульна контрольна робота	Сума
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	50	100
5	5	10	5	5	5	10	5		

T1, T2 ... – теми

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1		Модуль 2	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні (семінарські) заняття		30		30
Письмове тестування при тематичному оцінюванні				
Презентація		10		10
Реферат		10		10
Есе				
Модульна контрольна робота	1	50	1	50
Разом		100		100

Критерії оцінювання модульної контрольної роботи

Після виконання програми змістового модуля у визначений деканатом термін здійснюється поточний модульний контроль у вигляді виконання письмових завдань репродуктивного й творчого характеру, який оцінюється від 1 до 50 балів. Якщо з об'єктивних причин аспірант не пройшов модульний контроль у визначений термін, то він має право з дозволу деканату пройти його протягом

двох тижнів після виникнення заборгованості.

50 балів (оцінка «відмінно») – аспірант виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі і виявив при цьому:

- глибокі та повні знання матеріалу дисципліни;
- вільне володіння науковою термінологією;
- творчу самостійність;
- високу культуру оформлення знань та відповідний рівень умінь і навичок.

40 балів (оцінка «добре») – аспірант виконав завдання запропонованого йому варіанта в повному обсязі, вичерпно реалізував усі питання, виявив творчу самостійність, добре орієнтується в питаннях історії педагогіки, продемонстрував високу культуру оформлення знань, належний рівень умінь та навичок, але в роботі наявні окремі несуттєві помилки. Ставиться за виконання 75 % усіх завдань.

30 балів (оцінка «задовільно») – аспірант виявив задовільні знання матеріалу, але допустив при цьому окремі грубі фактичні помилки та неточності, а культура оформлення знань та рівень його умінь і навичок ще недостатні. Правильно виконано більше 50% запропонованих завдань

20 балів (оцінка «незадовільно») – аспірант не виявив достатніх фахових знань з предмета, не досяг реалізації завдання через загальну слабку орієнтацію в програмовому матеріалі, а культура його мовлення й оформлення знань незадовільні. Завдань виконано менше від 50 %.

Критерії оцінювання підсумкового семестрового контролю

Підсумковим семестровим контролем з дисципліни «Історія педагогіки» є іспит, який проводиться в усній формі. Аспірант, який в результаті поточного оцінювання або підсумкового контролю за модулем отримав більше 60 балів, має право не складати іспит з дисципліни. У такому випадку в заліково-екзаменаційну відомість заноситься загальна підсумкова оцінка. Для покращення підсумкової оцінки з дисципліни складання іспиту є обов'язковим.

Аспірант, який в результаті підсумкового оцінювання отримав середнє арифметичне менше 60 балів зобов'язаний складати іспит з дисципліни. У разі, коли відповіді аспіранта під час іспиту оцінені менш ніж 60 балів, він (вона) отримує незадовільну підсумкову оцінку.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	Зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки

Тема 1. Вступ до курсу «Історія педагогіки».

1.1. Значення, предмет, завдання та структура навчального курсу «Історія педагогіки» Основні

завдання історії педагогіки. Структура курсу «Історія педагогіки»: (1. Історія зарубіжної класичної школи і педагогіки; 2. Історія української школи і педагогіки).

1.2. Принципи історії педагогіки

1.3. Джерела історії педагогіки

Тема 2. Виховання у первісному суспільстві.

2.1. Основні теорії походження виховання

2.2. Особливості виховання на різних етапах розвитку первісного суспільства

Тема 3. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу.

3.1. Виховання та навчальна практика у країнах Стародавнього Сходу

3.2. Виховання й шкільна освіта в державах Стародавньої Греції Особливості спартанської та афінської виховних систем. Освіта епохи еллінізму

3.3. Зародження педагогічної теорії у філософських вченнях древньогрецьких мислителів - Демокріт (460-370 рр. до н. е.), Сократ (469-399 рр. до н. е.), Платон (427-347 рр. до н. е.), Арістотель (384-322 р. до н. е.).

3.4. Виховання, школа і педагогічна думка у Стародавньому Римі. Педагогічні ідеї М.Ф. Квінтіліана.

Тема 4. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації.

4.1. Особливості освітньо-виховної практики та педагогічної думки в епоху Середньовіччя

4.2. Схоластика і її вплив на зміст і методику навчання

4.3. Розвиток університетської освіти в епоху середньовіччя

4.4. Школа і педагогічна думка у Європі в епоху Відродження (Еразм Роттердамський (1466-1536), Франсуа Рабле (1494-1553), Мішель Монтень (1553-1592), Томас Мор (1478-1535), Томазо Кампанелла (1568 – 1639), Вітторіно да Фельтре (1378-1446)

4.5. Реформація. Єзуїтське виховання

Тема 5. Педагогічна система Яна Амоса Коменського

5.1. Практична і теоретична діяльність Я. А. Коменського

5.2. Формування й основні риси світогляду Я. А. Коменського

5.3. Загальнопедагогічні ідеї Я. А. Коменського

5.4. Вчення Я.А. Коменського про школу

5.5. Організація навчання. Обґрунтування класно-урочної системи

5.6. Дидактичні погляди Я.А. Коменського

5.7. Вимоги до підручників. Підручники Я.А. Коменського

5.8. Питання виховання та шкільної дисципліни у працях Я.А. Коменського

5.9. Я.А. Коменський про вчителя та вимоги до нього

Тема 6. Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII-XVIII ст.

6.1. Англійська педагогіка XVII ст. Педагогічна концепція Джона Локка. Дж. Локк (1632-1704 р.).

6.2. Французьке просвітництво XVIII ст. Гельвецій Клод Адріан (1715-1784), Дені Дідро (1713-1784)

6.3. Педагогічні ідеї Жан-Жака Руссо

6.4. Проблеми народної освіти у період французької революції кін. XVIII ст.

6.5. Народна освіта у країнах Західної Європи XVII-XVIII ст. Моніторіальна система Белл-Ланкастера

Тема 7. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст.

7.1. Педагогічні погляди і діяльність Й. Песталоцці

7.2. Розвиток філантропізму і неогуманізму у Німеччині

7.3. Педагогічна система А. Дістервега

7.4. Педагогічна теорія Йогана Фрідріха Гербарта

7.5. Педагогічне вчення Фрідріха Фребеля

7.6. Прогресивна педагогіка Росії у XIX- поч. XX ст. (Л. Толстой, П. Лесгафт, С. Шацький)

Тема 8. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX — XX ст.

8.1. Нові тенденції у педагогічній теорії і практиці зарубіжних країн у кін. XIX – поч. XX ст.

8.2. Характеристика основних наукових напрямків у зарубіжній реформаторській педагогіці кін. XIX – XX ст. (Педагогіка «вільного виховання», «Експериментальна педагогіка. Педологія», «Педагогіка прагматизму», Педагогіка «громадянського виховання», і «трудова школа», Теорія «нового» виховання і «нових шкіл».

Модуль 2. Історія української школи і педагогіки

Тема 1. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі.

- 1.1. Виховання дітей у східних слов'ян
- 1.2. Виникнення й розвиток письма у східних слов'ян
- 1.3. Розвиток освіти й шкільництва в Київській Русі
- 1.4. Педагогічна думка Київської Русі
- 1.5. Розвиток шкільництва в Галицько-Волинській державі

Тема 2. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – перша пол. XVIII ст.).

- 2.1. Загальна характеристика розвитку шкільництва
- 2.2. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні
- 2.3. Перші вищі навчальні заклади в Острозі і Києві. Острозька школа-академія. Києво-Могилянська академія.
- 2.4. Розвиток шкільництва на терені Запорозької Січі
- 2.5. Особливості розвитку освіти Лівобережної і Правобережної України у 2 пол. XVII- 1 пол. XVIII ст.
- 2.6. Розвиток педагогічної думки

Тема 3. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVIII — першій половині XIX ст.

- 3.1. Система освіти в Україні під Російською імперією
- 3.2. Розвиток освіти на Правобережній та Західній Україні
- 3.3. Розвиток педагогічної думки (Григорій Савич Сковорода (1722-1794 рр.), Іван Петрович Котляревський (1769-1838), Тарас Григорович Шевченко (1814-1861), Пантелеймон Олександрович Куліш (1819-1897), Культурно-освітня діяльність членів гуртка "Руська трійця" (М. Шашкевич, І. Вагилевич і Я. Головацький), Олександр Васильович Духнович (1803-1865))

Тема 4. Педагогічна система Костянтина Дмитровича Ушинського.

- 4.1. Практична і теоретична діяльність, світогляд
- 4.2. Теоретичне обґрунтування педагогіки
- 4.3. Принцип народності виховання
- 4.4. Дидактичні погляди
- 4.5. Проблема гармонійного розвитку і виховання особистості
- 4.6. Ушинський про вчителя і його підготовку

Тема 5. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XIX — на поч. XX ст.

- 5.1. Освіта на територіях підросійської України
- 5.2. Освіта на західноукраїнських землях
- 5.3. Боротьба українського народу за національну освіту й рідну мову
- 5.4. Розвиток педагогічної думки (Микола Іванович Пирогов (1810-1881), Микола Олександрович Корф (1834-1883 рр.), Христина Данилівна Алчевська (1841-1920), Юрій Адальбертович Федькович (1834-1888), Борис Дмитрович Грінченко (1863-1910), Михайло Михайлович Коцюбинський (1864-1913), Степан Васильович Васильченко (Панасенко) (1879-1932), Іван Якович Франко (1856-1916), Леся Українка (Лариса Петрівна Косач-Квітка) (1871-1913), Тимофій Григорович Лубенець (1855-1936))

Тема 6. Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.

- 6.1. Шкільництво в Українській державі 1917-1919 рр.
- 6.2. Освіта у перші роки становлення радянської влади в Україні (1917-1920 рр.)
- 6.3. Розвиток українського шкільництва у період між першою і другою світовими війнами.
- 6.4. Українська школа в роки другої світової війни і в повоєнний час.

Тема 7. Розвиток української педагогічної науки у XX ст.

7.1. Просвітницька діяльність і педагогічні погляди діячів української революції (М. Грушевський, І. Стещенко, С. Русова)

7.2. Педагогічні погляди і діяльність П. Блонського

7.3. Педагогічна діяльність і теоретична спадщина А. Макаренка

7.4. Педагогічна спадщина Г. Ващенко

7.5. Педагогічна діяльність і теоретична спадщина В. Сухомлинського

Тема 8. Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України у кінці XX- початку XXI ст.

8.1. Демократизація суспільного життя в Україні у середині 80-х років та початок відродження національної школи. Закон України “Про освіту”

8.2. Концепція середньої загальноосвітньої школи в Україні

8.3. Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”)

8.4. Концепція «Нова українська школа».

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 105					
	Форма навчання: денна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
2-й семестр						
Модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки						
Тема 1. Вступ до курсу «Історія педагогіки».	3					3
Тема 2. Виховання у первісному суспільстві.	6	2				4
Тема 3. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу.	6	2				4
Тема 4. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації.	8	2				4
Освіта й педагогічна думка часів Середньовіччя та епохи Відродження			2			
Тема 5. Педагогічна система Яна Амоса Коменського.	8	2				4
Формування особистості у джерелах педагогічної думки епохи Просвітництва. Педагогічна система Яна Амоса Коменського.			2			
Тема 6. Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII-XVIII ст.	8	2				4
Розвиток шкільництва та педагогічної думки у Європі XVII-XVIII ст.			2			
Тема 7. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст.	6		2			4
Тема 8. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX — XX ст.	4					4
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	51	10	10			31
Модуль 2. Історія української школи і педагогіки						
Тема 1. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі.	6	2				4

Тема 2. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – перша пол. XVIII ст.)	6	2				4
Тема 3. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVIII — першій половині XIX ст.	8	2				4
Особливості розвитку освіти і педагогічної думки в Україні кінця XVIII – першій пол. XIX ст.			2			
Тема 4. Педагогічна система Костянтина Дмитровича Ушинського.	8	2				4
К.Ушинський – основоположник наукової педагогіки і реформи школи			2			
Тема 5. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XIX — на поч. XX ст.	8	2				4
Школа і педагогіка України другої пол. XIX – поч. XX ст.			2			
Тема 6. Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.	6		2			4
Тема 7. Розвиток української педагогічної науки у XX ст.	6		2			4
Тема 8. Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України у кінці XX- початку XXI ст.	4					4
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	54	10	12			32
Разом за семестр	105	20	22			63

Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин 105					
	Форма навчання: заочна					
	у тому числі					
	Усього	лекції	практичні (семінарські)	лабораторні	індивідуальна робота	самостійна робота
2-й семестр						
Модуль 1. Історія зарубіжної школи і педагогіки						
Тема 1. Вступ до курсу «Історія педагогіки».	5					5
Тема 2. Виховання у первісному суспільстві.	5					5
Тема 3. Виховання, школа і зародження педагогічної думки в державах Стародавнього Світу.	5					5
Тема 4. Розвиток школи, виховання і педагогічних ідей у середньовічній Європі, в епоху Відродження та Реформації.	8	2				6
Тема 5. Педагогічна система Яна Амоса Коменського.	8	2				6
Тема 6. Шкільництво та педагогічна думка у Європі XVII-XVIII ст.	6					6
Тема 7. Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст.	6					6

Тема 8. Реформаторська педагогіка зарубіжних країн у кінці XIX — XX ст.	6					6
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	51	4	2			45
Модуль 2. Історія української школи і педагогіки						
Тема 1. Виховання, школа і педагогічна думка Київської Русі.	6					6
Тема 2. Розвиток освіти і педагогічної думки в епоху українського Відродження (XVI – перша пол. XVIII ст.)	6					6
Тема 3. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XVIII — першій половині XIX ст.	6					6
Тема 4. Педагогічна система Костянтина Дмитровича Ушинського.	8	2				6
Тема 5. Розвиток української педагогіки й шкільництва у другій половині XIX — на поч. XX ст.	6					6
Тема 6. Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.	6					6
Тема 7. Розвиток української педагогічної науки у XX ст.	8	2				6
Тема 8. Відродження національної системи виховання, школи і педагогіки в період становлення незалежної України у кінці XX- початку XXI ст.	6					6
Модульна контрольна робота	2		2			
Разом за модуль	54	4	2			48
Разом за семестр	105	8	4			93

6.3. Теми практичних (семінарських, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Модуль 1. Освіта й педагогічна думка в Європі часів Середньовіччя та епохи Відродження. Вплив Реформації на освіту.	2	
2	Формування особистості у джерелах педагогічної думки епохи Просвітництва. Педагогічна система Яна Амоса Коменського.	2	
3	Розвиток шкільництва та педагогічної думки у Європі XVII-XVIIIст.	2	
4	Розвиток школи і педагогіки у зарубіжних країнах у XIX ст.	2	
5	Модульна контрольна робота	2	2
6	Модуль 2. Особливості розвитку освіти і педагогічної думки в Україні кінця XVIII – першій пол. XIX ст.	2	
7	К.Ушинський – основоположник наукової педагогіки і реформи школи	2	
8	Школа і педагогіка України другої пол. XIX – поч. XX ст.	2	
9	Розвиток освіти й шкільництва в Україні у XX ст.	2	
10	Розвиток української педагогічної науки у XX ст. Педагогічна діяльність і провідні педагогічні ідеї А.Макаренка та В.Сухомлинського.	2	
11	Модульна контрольна робота	2	2

Разом	22	4
-------	----	---

6.4. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна	заочна
1	Обґрунтуйте, які дані свідчать про зниження рівня освіченості й писемності в Україні на початку XIX ст.	4	6
2	Схарактеризуйте освітню програму Кирило-Мефодіївського товариства. Визначте основні позиції педагогічних поглядів Т.Шевченка, М.Костомарова, П.Куліша.	4	6
3	Порівняйте стан шкільництва XIX ст. на Правобережжі, Лівобережжі та Західній Україні. Розкрийте основні особливості розвитку освіти та шкільництва на Закарпатті.	4	6
4	Розкрийте основні положення педагогіки Г.Сковороди.	4	6
5	Розкрийте основні положення педагогіки К.Ушинського.	4	6
6	Розкрийте основні положення педагогіки Г.Ващенка.	4	7
7	Розкрийте основні положення педагогіки .Б. Грінченка	4	7
8	Розкрийте основні положення педагогіки С.Черкасенка.	5	7
9	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції О.Духновича	5	7
10	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції А.Волошина	5	7
11	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції О.Маркуша	5	7
12	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції С.Русової.	5	7
13	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції А.Макаренка	5	7
14	Ознайомтеся із основними положеннями педагогічної концепції В.Сухомлинського	5	7
	Разом	63	93

6.5. Індивідуальні завдання

1. Педагогічні інновації древньогрецьких філософів і можливості їх використання на сучасному етапі.

2. Проблема суспільного та індивідуального, державного та сімейного виховання в історії педагогіки стародавнього світу.

3. Зародження ідеалу гармонійно розвиненої особистості в Древній Греції і його відображення в сучасній педагогіці.

4. Мислителі стародавнього світу про вчителя і вчительську професію.

5. Педагогічні проблеми філософських шкіл Древньої Греції.

6. У творах Я.А. Коменського знаходять глибоке відображення елементи матеріалізму, гуманізму і демократизму. Разом з тим, педагог рішуче засуджував твори філософів античного світу: Платона, Аристотеля та ін., наполягав на усуненні їх зі школи. Як Ви поясните таку позицію педагога?

7. Які ідеї Я. Коменського Ви використаєте у своїй майбутній роботі, а які відкинете? Чому?

8. Добре відомо, що освіта – велике благо, вона сприяє духовному і матеріальному прогресові суспільства, розвитку моральності особистості. У зв'язку з цим спробуйте пояснити твердження Я. Коменського про те, що освічена людина без моральності небезпечніша неосвіченої, але моральної людини. У чому, на Ваш погляд, педагогічний смисл висловлювання Я. Коменського: «Вченість без доброчесності все одно, що золоте кільце в носі у свині»?

9. Чому у X-XI ст. популярним було прислів'я «Пісочниця – подруга чорнильниці»?

10. У часи Київської Русі говорили: «Без грамоти і цифірь не вдається». Чому?
11. Яка відмінність між народною і офіційною педагогікою Давньої Русі? Коли і чому відбулося подібне розмежування педагогічної думки?
12. Чому у древніх слов'ян цінувалися такі риси як доброта, гостинність, пошана до старших, у той час, як у литовців і германців вбити перестарілих вважалося подвигом милосердя?
13. Чому педагогічна спадщина В.Сухомлинського не втратила актуальності в незалежній Українській державі?
14. Які педагогічні проблеми найбільш повно розв'язав В.Сухомлинський.
15. У праці «Сто порад учителям» В.Сухомлинський відзначив: «Учительська професія – людинознавство». який смисл вкладено автором у ці слова? Чому? Як ви розумієте це твердження?
16. У чому полягає ідея уроків мислення, за В.Сухомлинським? Як ви розумієте цю ідею і яке ваше ставлення до таких уроків? Обґрунтуйте свою позицію.
17. В.Сухомлинський ввів у педагогіку термін «повинність». Як він трактував цей термін? Як ви його розумієте? Яке відношення до цього має навчання?

7. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Ващенко Г. Виховний ідеал. – Полтава: Полтавський вісник, 1994. – 191с.
2. Коменский Я.А. Великая дидактика // Избранные педагогические произведения в 2-х т. Т.1.– М., 1982.– С. 242-477.
3. Коменский Я.А. Материнская школа // Избранные педагогические произведения в 2-х т. Т.1.– М., 1982.– С. 201-241.
4. Коваленко Є.І., Белкіна Н.І. Історія зарубіжної педагогіки. Хрестоматія: Навчальний посібник. Київ: Центр навчальної літератури, 2006. 664 с.
5. Макаренко А.С. Методика виховної роботи. – К.: Рад. шк., 1990. – 366 с.
6. Педагогіка: Хрестоматія / Уклад.: А.І.Кузьмінський, В.Л.Омеляненко. К.: Знання-Прес, 2003. 700 с.
7. Сухомлинський В.О. Батьківська педагогіка. – К.: Рад. школа, 1978. – 263 с.
8. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т.
Т.1 (Зміст.: Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості. Духовний світ школяра. Методика виховання колективу). – К.: Рад. школа, 1976 – 654 с.
Т.2 (Зміст: Формування комуністичних переконань молодого покоління. – Як виховати справжню людину. Сто порад учителям). – К.: Рад. школа, 1976 – 670 с.
Т.3 (Зміст: Серце віддаю дітям. Народження громадянина. Листи до сина. Виховувати громадянина). – К.: Рад. школа, 1977. – 670 с.
Т. 4 (Зміст: Павлівська середня школа. Розмова з молодим директором школи). – К.: Рад. школа, 1977. – 638 с.
9. Ушинський К. Людина як предмет виховання. Спроба антропологічної антропології // Вибр. пед. твори: У 2 т. – К., 1982. – Т.1.
10. Хрестоматія по истории педагогики // Под ред. С.А.Каменева, сост. Н.А.Желваков. – М., 1936 г. // <http://www.detskiysad.ru/raznolit/istped.html>

Допоміжна література

1. Антология педагогической мысли Украинской ССР /Сост. Н.Калиниченко. – М.: Педагогика, 1988. – 640 с.
2. Бех І.Д. Принципи інноваційної освіти // Освіта та управління. – 2005. – №8. – С. 3-4.
3. Вишневський О.І. Теоретичні основи сучасної української педагогіки. – Дрогобич: Коло, 2003. – 528 с.
4. Гомоннай В.В. Антологія педагогічної думки Закарпаття (XIX–XX ст.). – Ужгород: Вид.-во «Закарпаття», 1992. – 291 с.
5. Дистервег А. Пособие к образованию немецких учителей // Хрестоматія по истории зарубежной педагогики. – М., 1981. – С. 353–414.

6. Дроб'язко П.І. Українська національна школа: витоки і сучасність. – К.: Академія, 1997. – 181с.
7. Енциклопедія освіти / Акад.пед.наук України; головний ред. В.Г.Кремень. – К.: Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с.
8. Загвязинский В.И., Амонашвили Ш.А., Закирова А.Ф. Идеал, гармония и реальность в системе гуманистического воспитания // Педагогика. – 2002. – № 3. – С. 3-11.
9. Костюк Г.С. Навчально–виховний процес і психічний розвиток особистості. – К.: Рад. школа, 1989. – 608 с.
10. Кравець В.П.. Історія української школи і педагогіки. Курс лекцій: Навчальний посібник. – Тернопіль, 1994. – 360 с.
11. Кравець В.П. Історія класичної зарубіжної педагогіки та шкільництва: Навч. посіб. – Тернопіль, 1996. – 436 с.
12. Кузь В.Г., Руденко Ю.Д., Сергійчук З.О. Основи національного виховання. Концептуальні положення. - К.: ІСДО, 1993. - 109 с.
13. Медынский Е.Н. Братские школы Украины и Белоруссии в XVI – XVII вв. и их роль в воссоединении Украины с Россией. – М.: АПН РСФСР, 1954. – 176 с.
14. Мешко О., Янкович О., Мешко Г. Короткий виклад курсу «Історія української школи і педагогіки»: Навч. посібник. – Тернопіль, 1999. – 95 с.
15. Педагогічна мудрість віків: навч. посіб. / уклад. В.Л. Омеляненко, А.І.Кузьмінський. – К.: Знання, 2009. – 411 с. – (Навч.–метод. комплекс з педагогіки).
16. Розвиток народної освіти і педагогічної думки на Україні (X– поч. XX ст.): Нариси / Відп. ред. М.Ярмаченко. – К.: Рад. школа, 1991. – 384 с.
17. Стельмахович М.Г. Теорія і практика українського національного виховання. – Ів.–Франківськ, 1996.
18. Ступарик Б. Національна школа: витоки, становлення: Навч.-метод. пос. – К.: ІЗМН, 1998. – 336 с.
19. Ступарик Б. Шкільництво Галичини (1772–1939 pp.). – Івано-Франківськ, 1994. – 143 с.
20. Сучасні системи вищої освіти: порівняння для України / В.Зубко; Нац.ун-т «Києво-Могилянська академія». – К.: КМ Akademia, 1997. – 290 с.
21. Химинець В.В., Стрічик П.П., Качур Б.М., Талапканич М.І. Освіта Закарпаття: Монографія. – Ужгород: «Карпати», Інформаційно-видавничий центр ЗППО, 2009. – 464 с.
22. Ярмаченко М. Педагогическая деятельность и творческое наследие А.С.Макаренко. – К., 1989. – 191 с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. www.mon.gov.ua МОНмолодьспорт України.
2. www.library.edu-ua.net/ Державна наук.-пед. бібліотека ім. В.О. Сухомлинського.
3. www.nbuv.gov.ua Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського.
4. www.ukped.com педагогічна література.
5. <http://enc-dic.com/pedagogics> педагогічна енциклопедія.
6. www.pedmir.at.ua сайт для педагогів–організаторів.
7. <http://pedagogika.at.ua/>
8. <http://paidagogos.com>
9. <http://dic.academic.ru>
10. <http://www.portal-slovo.ru/pedagogy/>
11. <http://ru.wikipedia.org/wiki> Вікіпедія.
12. http://www.foxdesign.ru/aphorism/author/author_m.html (www.aforism.su) афоризми, народна педагогіка.
13. www.uapravo.net правова бібліотека України.
14. "www.rada.gov.ua нормативно–правові документи.
15. <http://www.metodportal.net> методпортал з усіх предметів.
16. <http://konserg.ucoz.ua/index/0-54> цитати, висловлювання про вчителів, роль освіти тощо.
17. www.best-pedagog.ru історія педагогіки.
18. <http://www.metodportal.net> методпортал по всіх предметах

19. Про вищу освіту : Закон України 1556-VII від 01.07.2014. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>
20. Про освіту : Закон України 2145-VIII від 25.09.2017. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
21. Про повну загальну середню освіту : Закон України 463-IX від 16.01.2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text>
22. Україна. Президент. Національна доктрина розвитку освіти: указ президента України від 17.04.2002 р. № 347/2002. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/347/2002>.
23. Україна. Президент. Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року: указ президента України від 25.06.2013 р. № 344/2013. URL: <http://www.president.gov.ua/ru/documents/15828.html>

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

1. Випишіть з твору «Фрагменти про виховання» Демокріта оригінальні для його часу думки про виховання дітей. Дайте оцінку цим думкам з позицій сьогодення.
2. Знайдіть і выпишіть цитати з твору Платона «Апологія Сократа», які б свідчили про заклик Сократа до морального самовдосконалення особистості.
3. Виділіть з твору Платона «Держава» і запишіть ідеї про виховання та навчання дітей.
4. Знайдіть і выпишіть з твору Аристотеля «Політика» ідеї, що стосуються змісту виховання і навчання підростаючого покоління.
5. Випишіть із твору М.Ф.Квінтіліана «Про виховання оратора» та поясніть названі ним переваги шкільного виховання перед домашнім. Які важливі вказівки дає Квінтіліан щодо сімейного виховання?
6. Проаналізуйте, яким було відношення Демокріта, Сократа, Платона та Аристотеля до праці і її місця у вихованні молоді. Дайте порівняльну характеристику поглядів названих вище мислителів щодо цієї проблеми.
7. Розкрийте і охарактеризуйте зміст системи освіти та виховання молоді, розробленої Платоном. Які елементи спартанського і афінського виховання використано у системі Платона? У чому цінність даної системи?
8. Складіть фрагмент уроку зі своєї спеціальності з використанням методу сократичної (евристичної) бесіди.
9. Чи погоджуєтесь Ви з твердженням Демокріта: «Виховання дітей - справа ризикована»?
10. Як Ви розумієте думку Демокріта, що треба турбуватися не стільки про багатознання, скільки про всебічну освіту розуму? Як це питання розв'язує сучасна педагогіка?
11. Чи правий був Сократ, закликаючи слухачів зрікатися волі батьків і у вихованні покладатися лише на вчителів? Чому він займав таку позицію?
12. Чому Арістотель вважав, що душа буває трьох родів? Чи вірні педагогічні висновки робить мислитель, виходячи з вчення про душу?
13. Платон вважав, що необхідно підбирати батьківські пари для народження повноцінного потомства. Проаналізуйте позитивні і негативні сторони цієї ідеї.
14. З розділу XVI «Великої дидактики» законспектуйте будь-які три «основоположення». На їх основі проаналізуйте, як Коменський обґрунтував і застосував у своїй педагогічній теорії принцип природовідповідності виховання.
15. У розділі XIX «Великої дидактики» знайдіть і выпишіть думки Я.Коменського, що стосуються розробки ним класно-урочної системи. На основі цих та інших думок Я. Коменського розкрийте основні положення класно-урочної системи, яку він обґрунтував.
16. Знайдіть у розділі XX «Великої дидактики» і выпишіть основні положення, які використав Я.Коменський в обґрунтуванні принципу наочності.
17. Випишіть з розділів XVII-XX «Великої дидактики» найбільш цінні, на Ваш погляд, дидактичні правила та прийоми, що забезпечують легкість, ґрунтовність і швидкість навчання, а також проаналізуйте їх.
18. Складіть розгорнуту анотацію на книгу Я.А.Коменського «Видимий світ у малюнках».
19. Складіть тези праці Я. Коменського «Закони добре організованої школи».
20. Ознайомтесь з елементами народної педагогіки (прислів'я, приказки, колискові пісні, казки, загадки, лічилки) у й охарактеризуйте їх. Випишіть ті думки, які, на ваш погляд, співзвучні з сучасністю.
21. Зробіть характеристику основних засобів народного виховання Древньої Русі, проаналізуйте основні функції та своєрідність цих засобів.
22. Зробіть порівняльний аналіз систем виховання й освіти у Київській Русі та країнах Європи епохи середньовіччя? Охарактеризуйте успіхи древньоруської освіти у цьому відношенні?
23. Проаналізуйте особливості та зміст освіти у древньоруських школах різних типів.
24. З літературно-педагогічного пам'ятника Київської Русі «Повчання Володимира Мономаха дітям» выпишіть педагогічні ідеї та дайте їм історико-педагогічну оцінку. Які з цих ідей можуть бути використані у наш час?
25. Проаналізуйте найважливіші пам'ятки писемності Київської Русі? Вкажіть на історико-

педагогічну цінність цих пам'яток.

26. Проаналізуйте найважливіші перекладні літературно-педагогічні пам'ятки Київської Русі? Вкажіть на історико-педагогічну цінність цих пам'яток.

27. Проаналізуйте найважливіші оригінальні літературно-педагогічні пам'ятки Київської Русі? Вкажіть на історико-педагогічну цінність цих пам'яток.

28. Складіть тезисний план книги В.Сухомлинського «Серце віддаю дітям». Зробіть і запишіть у робочі зошити характеристику «Школи радості», створеної педагогом.

29. У праці В.Сухомлинського «Серце віддаю дітям» віднайдіть застосування педагогом ідей народної педагогіки. Запишіть ці ідеї у свої робочі зошити.

30. Законспектуйте з твору В.Сухомлинського «Сто порад учителеві» та проаналізуйте поради № 1, 5, 9, 16, 17, 18, 25, 30, 35, 36, 40, 41, 51, 53, 63, 64, 82, 83, 84, 85, 86, 87, 99, 100.

31. Складіть розгорнуту анотацію на книгу В.Сухомлинського «Народження громадянина.» Випишіть з неї у робочі зошити основні ідеї, що стосуються розумового виховання й освіти школярів.

32. З твору В.Сухомлинського «Батьківська педагогіка» выпишіть у робочі зошити найбільш цінні, на вашу думку, ідеї щодо сімейного виховання дітей.

33. Із запропонованих праць В.Сухомлинського выпишіть і проаналізуйте цитати, які розкривають його погляди на проблему самовдосконалення особистості.

ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ

1. Основні теорії походження виховання
2. Особливості виховання на різних етапах розвитку первісного суспільства
3. Виховання та навчальна практика у країнах Стародавнього Сходу
4. Виховання й шкільна освіта в державах Стародавньої Греції Особливості спартанської та афінської виховних систем. Освіта епохи елінізму
5. Зародження педагогічної теорії у філософських вченнях древньогрецьких мислителів - Демокріт (460-370 рр. до н. е.), Сократ (469-399 рр. до н. е.), Платон (427-347 рр. до н. е.), Арістотель (384-322 р. до н. е.).
6. Виховання, школа і педагогічна думка у Стародавньому Римі. Педагогічні ідеї М.Ф.Квінтіліана.
7. Особливості освітньо-виховної практики та педагогічної думки в епоху Середньовіччя
8. Схоластика і її вплив на зміст і методику навчання
9. Розвиток університетської освіти в епоху середньовіччя
10. Школа і педагогічна думка у Європі в епоху Відродження (Еразм Роттердамський (1466-1536), Франсуа Рабле (1494-1553), Мішель Монтень (1553-1592), Томас Мор (1478-1535), Томазо Кампанелла (1568 – 1639), Вітторіно да Фельтре (1378-1446)
11. Практична і теоретична діяльність Я. А. Коменського
12. Формування й основні риси світогляду Я. А. Коменського Загальнопедагогічні ідеї Я. А. Коменського
13. Вчення Я.А.Коменського про школу. Організація навчання. Обґрунтування класно-урочної системи
14. Дидактичні погляди Я.А.Коменського. Вимоги до підручників. Підручники Я.А.Коменського.
15. Питання виховання та шкільної дисципліни у працях Я.А.Коменського.
16. Я.А.Коменський про вчителя та вимоги до нього.
17. Англійська педагогіка XVII ст. Педагогічна концепція Джона Локка. Дж. Локк (1632-1704р.).
18. Педагогічні ідеї Жан-Жака Руссо
19. Педагогічні погляди і діяльність Й.Песталоцці
20. Педагогічна система А.Дістервега
21. Педагогічна теорія Йогана Фрідріха Гербарта
22. Педагогічне вчення Фрідріха Фребеля
23. Прогресивна педагогіка Росії у XIX- поч. XX ст. (Л.Толстой, П.Лесгафт, С.Шацький)
24. Характеристика основних наукових напрямків у зарубіжній реформаторській педагогіці кін. XIX – XX ст. (Педагогіка «вільного виховання», « Експериментальна педагогіка. Педологія», «Педагогіка прагматизму», Педагогіка «громадянського виховання», і «трудової школи», Теорія «нового» виховання і «нових шкіл».
25. Педагогічна діяльність Марії Монтессорі.
26. Педагогічна діяльність Януша Корчака.
27. Розвиток освіти й шкільництва в Київській Русі
28. Педагогічна думка Київської Русі
29. Виникнення і розвиток братських шкіл в Україні
30. Перші вищі навчальні заклади в Острозі і Києві. Острозька школа-академія. Києво-Могилянська академія.
31. Розвиток шкільництва на терені Запорозької Січі.
32. Педагогічна діяльність Г. С. Сковороди.
33. Педагогічні погляди О. В. Духновича.
34. Педагогічні ідеї Т. Г. Шевченка.
35. Педагогічна діяльність і погляди К. Д. Ушинського.
36. К. Д. Ушинський про педагогіку як науку й мистецтво. Дидактичні погляди К. Д. Ушинського.
37. К. Д. Ушинський про народність у вихованні.
38. К. Д. Ушинський про роль праці у моральному вихованні людини.
39. К. Д. Ушинський про підготовку вчителя.
40. Розвиток педагогічної думки у другій половині XIX — на поч. XX ст. (Микола Іванович Пирогов (1810-1881), Микола Олександрович Корф (1834-1883 рр.), Христина Данилівна Алчевська

(1841-1920).

41. Розвиток педагогічної думки у другій половині XIX — на поч. XX ст. (Юрій Адальбертович Федькович (1834-1888), Борис Дмитрович Грінченко (1863-1910), Михайло Михайлович Коцюбинський (1864-1913).

42. Розвиток педагогічної думки у другій половині XIX — на поч. XX ст. (Степан Васильович Васильченко (Панасенко) (1879-1932), Іван Якович Франко (1856-1916), Леся Українка (Лариса Петрівна Косач-Квітка) (1871-1913).

43. Освітня і педагогічна діяльність Т. Г. Лубенця.

44. Ідея національної школи С. Русової.

45. Педагогічна діяльність С. Русової.

46. Педагогічна теорія А. С. Макаренка.

47. Теорія колективного виховання А. С. Макаренка.

48. Ідеї трудового виховання А. С. Макаренка.

49. Ідеї сімейного виховання А. С. Макаренка.

50. Аналіз праць А. С. Макаренка “Педагогічна поема”, “Пра! пори на баштах”, “Лекції про виховання в сім’ї”, “Книга для батьків”, “Деякі висновки з мого педагогічного досвіду”.

51. Педагогічна спадщина Г.Ващенко

52. В. О. Сухомлинський — педагог-новатор.

53. Народознавча основа теорії та практики виховання й навчання В. О. Сухомлинського.

54. В. О. Сухомлинський про розвиток і формування творчої особистості.

55. В. О. Сухомлинський про всебічний розвиток особистості.

56. Ідеї В. О. Сухомлинського про трудове виховання.

57. В. О. Сухомлинський про вчителя.

58. Аналіз праць В. О. Сухомлинського: “Серце віддаю дітям”, “Народження громадянина”, “Павлиська середня школа”, “Батьківська педагогіка”.

59. Основні педагогічні ідеї педагогів-новаторів 60–80-х років (В. А. Захаренко, Ш. О. Амонашвілі, В. Ф. Волков, Є. М. Ільїн, В. Ф. Шаталов та ін.).

60. Демократизація суспільного життя в Україні у середині 80-х років та початок відродження національної школи. Закон України “Про освіту”, Концепція середньої загальноосвітньої школи в Україні, Державна національна програма “Освіта” (“Україна XXI століття”), Концепція «Нова українська школа».